

Dannelse, fagligt samspil og styrket digitalisering i undervisningen

Skoleudvikling i praksis III

HTX Roskilde, 8. november 2017

Peter Hobel

Institut for Kulturvidenskaber, SDU

LÆSNING AF STYREDOKUMENTER

Samspil og almindannelse

- Både i forligsteksten og i lovteksten (§ 1 og § 28) fremhæves betydningen af det faglige samspil:
- *Formålet med uddannelserne omfattet af denne lov er at forberede eleverne til videregående uddannelse, herunder at de tilegner sig almindannelse, viden og kompetencer gennem uddannelsens kombination af faglig bredde og dybde og gennem samspillet mellem fagene. (Lovteksten, vores fremhævelse)*

Forligsteksten og forslag til lov om de gymnasiale uddannelser

- Det understreges, at eleverne skal arbejde *‘problemløsende’* i fag og fagligt samspil (§ 29), med *‘komplekse problemstillinger’* (§ 30) og med konkrete problemer, de *‘ikke har mødt før’* (forligsteksten side 21)
- Det understreges også, at det faglige samspil skal ses i sammenhæng med udvikling af *innovativ kompetence* (forligsteksten side 21 og 32 (om hhx og htx))
- *I uddannelsen til almen studentereksamen skal der løbende i gymnasietiden indgå **flerfaglige forløb**, (min fremhævelse, ph) som forbereder eleverne til arbejdet med et studieretningsprojekt på tredje år. Som en del af disse forløb skal der indgå arbejde med basal videnskabsteori og faglig metode. (§ 30)*

SRP og SOP

- og toning af studieretninger og gymnasiale uddannelser

- Formålet med samspilsforløbene er at forberede eleverne på den store skriftlige opgave i 3.g. Om stx hedder det
- *I uddannelsen til almen studentereksamen skal der løbende i gymnasietiden indgå flerfaglige forløb, som forbereder eleverne til arbejdet med et studieretningsprojekt på tredje år. Som en del af disse forløb skal der indgå arbejde med basal videnskabsteori og faglig metode. (§ 30)*
- I samme paragraf er der næsten, men ikke helt enslydende formuleringer om hhx og htx
- SRP og SOP skal forsvares mundtligt

HVORFOR FAGLIGT SAMSPIL

Det faglige samspils begrundelse

- ”Modus 1-viden genereres altså inden for en bestemt akademisk disciplin, den er karakteriseret ved at være homogen og hierarkisk organiseret, og den kvalitetssikres gennem traditionel fagfællebedømmelse. Modus 2-viden derimod er som udgangspunkt interdisciplinær og heterogen, den tager udgangspunkt i komplekse kontekster, og den kvalitetssikres gennem praktikeres vurdering i et anvendelsesperspektiv.”

Hobel m.fl. 2015, Klausen 2011

- Det faglige samspil i gymnasiet er en *didaktiseret* udgave af modus 2-videnproduktion

Det faglige samspils begrundelse

Arbejde med epokale nøgleproblemer:

- Fredsspørgsmålet
- Miljøspørgsmålet
- Den samfundsskabte ulighed
- Den moderne kommunikationsteknologi
- Jeg-du-forholdet
- (Andre: migration?)

Er subjektivt relevante for eleverne og åbner fagene for eleverne

Den deskriptive og den normative side af nøgleproblemerne

Klafki 2001

Innovation

- i en almindannende og studieforberegende uddannelse

”Innovation” betegner det

- at nytænke og forbedre (altså ikke blot forandre)
- en eksisterende praksis
- på en etisk forsvarlig måde
- sammen med aktører berørt af og agerende i denne praksis
- på baggrund af relevant viden

Hobel og Christensen 2012

DET FAGLIGE SAMSPILS FORMER, DIDAKTISK PLANLÆGNING

Det faglige samspils former

(Gundem, Klausen 2011, Klafki 2001)

	Flerfaglig	Fælles-faglighed	Brug af hjælpedisc.	Trans-faglighed
Fagintegration i bredden	Mange fag	Typisk 2-3 fag	Et fag støtter kernefag	Typisk 2-3 fag
Og i dybden	Ingen formel dybdeintegration Fag parallelt om samme tema	Dybdeintegration. Fagene løser sammen problemer	Dybdeintegration. Hjælpediscipliner tilrettelægges som kernefagsstøtte	Dybdeintegration. Fagene overskrider sig selv og bliver nyt fag
Dens frekvens	Korte eller længere forløb. Evt. flere efter hinanden. Frekvensen kan evt. være dikteret af læreplanerne. Jf. grupperne på hf		Enkeltforløb eller permanent i en studieretning	Permanent

FAG EKSISTERER, ER KULTUREL SKABTE REDSKABER TIL PROBLEMLØSNING

Engeström 1998

Fagligt samspil om miljø- og levnedsmiddelkontrol (Lærerne didaktiske planlægning)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Fag	Emne	Forslag til titel på forløbet	Et undrensspørgsmål	Data/ empiri/ materiale	Teorier	Metoder	Kompetencemål	Arbejdsformer	Skriftlige processer og produkter	Forventninger til de andre fag	Forventning til synergi
Biotek											
Samf											
Komm/ IT	... kontrol										
Engelsk											

Planlægningsskema for fagligt samspil.

Hobel 2017

**PROBLEMFÖRMULERINGENS CENTRALE
BETYDNING – OG
KUNDSKABSDOKUMENTERENDE ELLER
KUNDSKABSPRODUCERENDE ARBEJDE**

En formel for problemformulering

- Hvordan kan det være, at mange attiske dramaer har en kvinde som hovedperson,
- Når nu vi ved, at kvinderne i Athen i 400-tallet før vor tidsregning stort set ingen rolle spillede i det offentlige rum?

- Først et undrensspørgsmål
- Derefter en konstatering, der begrunder, hvorfor der er grund til at undre sig

Viborg Amtsgymnasium en gang i 90'erne

To eksempler – fra AT (afdød)

- Når nu visse barnløse, der ønsker at få børn, kan få det ved brug af rugemødre,
- Hvorfor skal vi så ikke tillade rugemødre?
- Hvad er danskhed?
- Hvordan har danskheden udviklet sig?
- Hvordan har danskheden det i dag?
- Hvad symboliserer danskheden?

Supplér med ‘pentagonen’:

- Hvad spørger du om? *Problemformulering*
- Hvorfor spørger du? *Fagligt formål*
- Hvad spørger du til? *Data, empiri, mv.*
- Hvad spørger du med? *Teori, metode (hjemmel)*
- Hvordan spørger du? *Fremgangsmåde*

Hobel 2009, 2011a+b

Didaktiske udfordringer

Arbejde kundskabsdokumenterende eller kundskabsudviklende?

- Meget forskning tyder på, at eleverne i mange sammenhænge både mundtligt og skriftligt arbejder kundskabsdokumenterende
- Det faglige samspil kræver, at eleverne skal arbejde kundskabsproducerende
- At de skal tilegne sig fagenes resurser og anvende dem interdisciplinært og problemorienteret

Hobel og Piekut 2016

- Det er ikke kun indhold, der adskiller fag.
- Det er i højere grad erkendelsesinteresser, teorier & metoder, genrer, syn på valide forklaringer, etc.
- Man kan og gør noget med fag

Shanahan og Shanahan 2012

PROGRESSION

Progression

- arbejder med problemformuleringer, som lærerne leverer og diskuterer med eleverne. Hvorfor er dette en god problemformulering i forbindelse med dette tema og i forbindelse med et fagligt samspil mellem disse fag?
- Senere problemformulerer eleverne selv med mindre og mindre vejledning
- arbejder med emner og temaer, som lærerne erfaringsmæssigt ved, bliver opfattet som lette af eleverne.
- Senere kan mere komplekse og svære temaer blive bragt på banen
- arbejder med et begrænset datamateriale.
- Senere kan større datamængder ind- drages. Men det er vigtigt at diskutere med eleverne, at man bedre kommer i dybden med et afgrænset og fokuseret datamateriale end med et stort og ufokuseret
- arbejder med faglige teorier og metoder, som lærerne erfaringsmæssigt ved, er let tilgængelige for eleverne.
- Senere kan mere komplekse og svære teorier og metoder blive inddraget.
- Give formativ respons med udgangspunkt i forskellige kriterier i start og til slut. Formativ respons er ekspansiv og cyklisk

DEBAT

- Hvordan tackler I det faglige samspil på jeres skole?
- Giver dette oplæg inspiration til ændringer eller præciseringer?

Referencer

- Engeström, Y. (1998). Den nærmeste udviklingszone som den basale kategori i pædagogisk psykologi. I Hermansen, M. (red.). *Fra læringens horisont – en antologi*. Århus: Klim
- Hobel, P. (2009). *Almen studieforberedelse og innovativ kompetence. En undersøgelse af 1.g'eres brug af skrivning som medie til innovation i fagligt samspil*. Ph.d.afhandling. Odense: SDU
- Hobel, P. (2011a). Skrive for at lære og løse problemer. I Klausen, S.H. (red.). *På tværs af fag – fagligt samspil i undervisning, forskning og samarbejde*. København: Akademisk Forlag
- Hobel, P. (2011b). *Den gode problemformulering i fagligt samspil i de gymnasiale uddannelser. Skrivning og vejledning*. Vodcast optaget til brug på kurser i teoretisk pædagogikum
- Hobel, P. og Christensen, T.S. (2012). Innovative evner og de gymnasiale uddannelser. I Paulsen, M. og Klausen, S.H. (red.). *Innovation og læring. Filosofiske og kritiske perspektiver*. Ålborg: Ålborg Universitetsforlag
- Hobel, P.; Nielsen, H.L.; Thomsen, P.; Zeuner, L. (red.) (2015). *Interkulturel pædagogik. Kulturmøder i teori og praksis*. København: U Press
- Hobel, P. og Piekut, A. (2016). Skrivedidaktiske udfordringer og perspektiver. I Krogh, E. og Jakobsen, K.S. (red.). *Skriverudviklinger i gymnasiet*. Odense: Syddansk Universitetsforlag
- Hobel, P. (2017). Planlægning af den enkelte time og forløb. I Dolin, J. m.fl. (red.): *Gymnasiepædagogik – en grundbog*. København: Hans Reitzels forlag
- Klafki, W. (2001). *Dannelsesteori og didaktik – nye studier*. Århus: Klim
- Klausen, S.H. (2011). *På tværs af fag. Fagligt samspil i undervisning, forskning og teamarbejde*. Kbh: Akademisk Forlag
- Shanahan T. og Shanahan, C. (2012). What Is Disciplinary Literacy and Why Does It Matter? *ITop Lang Disorders*. Vol. 32